

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Ще один чинник сталого розвитку – екологічна справедливість

У жовтні вийшло друком нове число журналу “Государственное управление в переходных экономиках” (російськомовної версії публікації Local Governance Brief), що його видає Міжнародний центр перспективних досліджень на замовлення Програми Інституту відкритого суспільства “Ініціатива реформування місцевого самоврядування та державних послуг” (LGI). У цьому числі журналу розглянуто проблему екологічної справедливості як нового прогресивного принципу, що є запорукою сталого розвитку

Прояви екологічної несправедливості очевидні. Тимчасом як бідняки часто живуть у найгірших екологічних умовах, заможні члени суспільства можуть ізолюватися від навколишнього світу в, так би мовити, “бульбашках” з чистими повітрям і водою. Екологічна справедливість, тобто справедливий розподіл екологічних благ і негараздів, є новою сміливою ініціативою, покликаною враховувати права людини та екологічні можливості, які відкриваються в країнах Центральної Європи та колишнього Радянського Союзу.

Нова блискуча концепція

Екологічна справедливість – це вражаюча концепція. Вона пояснює відносини між довкіллям і правами людини. Вона змушує нас сконцентрувати увагу на рівності та справедливості – отриманні нашої справедливої частки того, що може запропонувати цей світ у буквальному розумінні. У світі, де існує екологічна справедливість, має існувати справедливий розподіл чистої води, чистого повітря, пристойного житла і довкілля, звільненого від руйнівного впливу забруднювальних чинників. Ці привілеї мають бути доступними для всіх соціальних верств населення й не повинні бути просто “зарезервованими” для незначної кількості багатіїв.

Концепція екологічної справедливості може стати могутньою ідеєю. Вона може вкоренитися в серцях і душах людей та спонукати їх до дій, відкрити двері, які досі були невидимими або зачиненими.

Екологічна справедливість має великий потенціал поліпшити особисте життя та життя спільнот у всьому колишньому

комуністичному регіоні. Вона може допомогти нам сконцентрувати увагу на таких важливих питаннях, як захист громадських інтересів, попередження руйнівних конфліктів, ефективне використання ресурсів, стабілізація здоров'я спільноти та розбудова спроможності до місцевого розвитку.

Як і всі нові підходи, забезпечення екологічної справедливості має, однак, свої виклики. Місцеві керівники повинні знайти творчі шляхи для того, щоб допомогти своїм спільнотам побороти упереджене ставлення. Для підтримки справедливості може виявитися необхідним поліпшення чинного законодавства, бо робота над визначенням і вимірюванням екологічної несправедливості дуже важка. Так, органи місцевого самоврядування можуть мати складнощі з доданням нової проблеми до їхніх переважаних програм.

Однак екологічна справедливість не повинна бути тягарем. З огляду на те, що в цьому регіоні органи місцевого самоврядування мають справу з випробуваннями перехідного періоду та обмеженими ресурсами, вони можуть побачити, що робота на користь екологічної справедливості насправді надає їм нові можливості. Громадяни й чиновники можуть використовувати екологічну справедливість як основу для пояснення та розгляду проблем, пов'язаних із захистом довкілля, і з правами людини. Ці зусилля можуть відкрити нові шляхи для поліпшення нашого життя.

Екологічна справедливість у широкому контексті

Серйозні проблеми розвитку та екології є не тільки турботою наших сусідів. Ці

Анонсуємо новий “Політичний коментар”

Перший тур президентських виборів не визначив переможця. Віктор Ющенко має кращі, ніж Віктор Янукович, шанси виграти другий тур. За опозиційним кандидатом – більша кількість симпатиків, підтримка Соціалістичною партією та переконливіша кампанія. Утім, у кандидата від влади лишилася можливість тиску на виборчі комісії, зокрема центральну, і контроль над силовиками. Тому ризик зриву виборів доволі високий. Росія, яка вирішила, що Янукович продовжить вигідну для Москви політику Леоніда Кучми, активно надавала українському кандидату від влади допомогу у вирішальний період виборів. Кульмінацією став приїзд Владіміра Путіна до Києва з телезверненням до українців. США та Євросоюз сконцентрували свої зусилля на боротьбі за чесність виборів, посиливши дипломатичний тиск. Результат виборів визначатиме подальший розвиток відносин України з ключовими зовнішньополітичними партнерами.

Уряд і Національний банк докладають усіх зусиль, щоб обмежити зростання цін і курсу долара. Вони комбінують ринкові й адміністративні засоби, віддаючи перевагу останнім. З ініціативи опозиції парламент підвищив прожитковий мінімум, помстившись уряду за передвиборне підвищення пенсій. Ухвалення бюджету на 2005 рік Верховна Рада відклала до обрання нового президента.

Швидке економічне зростання триває, але є ознаки, що його пік уже позаду. Прискорення інфляції – один з чинників можливого сповільнення. Доходи бюджету щодо ВВП продовжують зменшуватися. Зниження податків з доходів фізичних осіб і прибутків підприємств не призвело до детінізації економіки.

Докладніше читайте у “Політичному коментарі”, № 17 (листопад 2004).
www.icps.com.ua/publications/pc.html

проблеми розділяють наші міста та села й не дають нам реалізувати свій потенціал. Той факт, що спільноти країн ЦСЄ борються за доступ до питної води та стикаються з дуже високим рівнем дитячої смертності, свідчить про те, що такі самі проблеми існують і в Європі, навіть якщо вони не такі масштабні, як в інших країнах світу.

Сталий розвиток – це рух на потрійній основі економічних, соціальних та екологічних чинників. Один з висновків з такого визначення полягає в усвідомленні того, що в довготривалій перспективі економічне зростання, соціальна згуртованість і захист довкілля мають йти пліч-о-пліч. Іншими словами, соціально-економічне вирівнювання прямо впливає на довколишнє середовище. Розвиток без урівноваження, вирівнювання та співпраці може призвести до суспільства, в якому дедалі більше людей страждає від негативних наслідків виняткового способу життя групи осіб на верхній суспільної піраміди. Бідність і маргіналізація, таким чином, – суттєва загроза для всіх нас.

Політика соціально-економічного вирівнювання підтримує маргіналізовану частину населення та відкриває можливості для повнішої її участі в житті суспільства. Екологічна справедливість забезпечує базу, необхідну для змін у державній політиці щодо соціальної згуртованості на рівні ЄС, держави та регіонів. Розподіл екологічних благ і негараздів – основоположне право, з яким мало хто може сперечатися.

Вирішення окремих випадків екологічної несправедливості важливе, але ми не повинні забувати про потреби в системніших змінах, які дадуть змогу уникнути порушень прав людини й створити пристойні умови життя для людей, незалежно від їхньої класової належності чи кольору шкіри. Місцеві уряди, співпрацюючи з іншими зацікавленими сторонами, можуть здійснювати такі зміни в державній політиці, які поліпшать умови життя маргіналізованих спільнот і представників більшості.

Потенційні показники екологічної справедливості

Потенційні економічні та соціальні показники

Національна та регіональна статистика може бути добрим джерелом для отримання такої інформації:

- дохід на душу населення;
- рівень зайнятості та безробіття;
- розподіл фондів уряду/ЄС;

- розподіл інвестицій до систем транспорту/водопостачання/електроенергії;
- власність на землю.

Національні та місцеві опитування громадської думки — з деталізованою інформацією про дохід, місце проживання, стать, релігію, етнічну належність та ін. – можуть бути добрим джерелом для отримання такої інформації:

- екологічні плани та програми;
- рівень впливовості формальних і неформальних мереж;
- рівень залучення зацікавлених сторін до процесу ухвалення рішень;
- обсяги та послідовність державного інвестування;
- доступ та участь у процесі ухвалення рішень;
- якість послуг водовідведення, очищення та переробки відходів і відведення стічних вод.

Статистика закладів охорони здоров'я та адміністративний облік можуть бути добрим джерелом для отримання такої інформації:

- рівень захворювання на рак, астму, хронічний бронхіт, емфізему та інші респіраторні захворювання;
- доступність високоякісних медичних послуг;
- доступність освіти з питань охорони здоров'я.

Екологічний контекст

Адміністративний облік може бути добрим джерелом для отримання такої інформації:

- відстань від екологічних ризиків;
- рівень забруднення повітря;
- якість води;
- забруднення ґрунту;
- сегрегація населення (відстань від міста/села);
- транспортна інфраструктура (наявність аеропортів, автомобільних магістралей).

Огляд суспільної інформації або оцінка рівними структурами (peer assessment) можуть бути добрим джерелом для отримання такої інформації:

- наявність місцевого кадастру та класифікації житлового будівництва в планах забудови;
- наявність спеціалізованої до потреб різних цільових аудиторій інформації;
- доступність екологічної інформації;

- доступність природних ресурсів;
- доступність очищення стічних вод;
- якість будівництва (з огляду на здоров'я та безпеку);
- доступність зон рекреації та відпочинку;
- доступ до системи водовідведення та підтримка санітарії;
- доступність освіти з питань довкілля.

Потенційні юридичні показники

Огляди або експертні інтерв'ю – з деталізованою інформацією про стать, вік, соціальний статус, професію та ін. – можуть бути добрим джерелом для отримання такої інформації:

- дотримання положень Орхуської конвенції Економічної Комісії з питань Європи ООН про доступ до інформації, участь громадськості в процесі ухвалення рішень і доступ до правосуддя з питань навколишнього середовища;
- законодавство або загальне право, яке робить фінансові інституції безпосередньо відповідальними за екологічну шкоду, що пов'язується з їхніми клієнтами;

- правоохоронна система;
- рівень особистої безпеки;
- законність (наявність дозволу на реєстрацію, права власності, постійне помешкання);
- доступність правових інструментів для захисту прав власності;
- здатність формулювати та захищати свої інтереси.

Адміністративний облік може бути добрим джерелом для отримання такої інформації:

- співвідношення судових справ, які призвели до позитивних і негативних судових рішень, що стосувалися проблем навколишнього середовища;
- кількість правових ініціатив. ■

Журнал "Государственное управление в переходных экономиках" безплатно розповсюджує Міжнародний центр перспективних досліджень. З питань отримання звертайтеся, будь ласка, до Андрія Старинського за телефоном: (044) 236-4477 або електронною поштою marketing@icps.kiev.ua. Замовте публікацію в інтернеті за адресою: <http://www.icps.kiev.ua/subscribe/>. Архів публікації зберігається за адресою: <http://www.icps.kiev.ua/publications/lg.html>. Ми також будемо вдячні нашим читачам за висловлення на цій веб-сторінці своїх оцінок новому дизайну публікації.

Вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044) 236-5464, факс: (044) 236-4668. Архів **Вісника центру** зберігається за адресою <http://visnyk.icps.kiev.ua/> Редактор **Вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044) 236-4477. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.